

TRANSILVANI'A.

Fóia' Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia' ese câte 2 cóle pe luna si costa 2 florini val. austr., pentru cei ce nu sunt membrii asociatiunei.

Pentru strainatate 6 franci (lei noi) cu porto postei.

Abonamentulu se face numai pe câte 1 anu intregu.

Se abonédia la Comitétulu Asociatiunei in Sibiu, séu prin posta séu prin domni colectoru.

Sumariu: Limb'a romanésca cultivata. — Impresurarea cetatii Alb'a-Iuli'a in 1849. — Paganini si papuculu de lemn. — Napoleonu I. scrisu de elu insusi (din memoriile d.-nei Remusat.) — Procese verbali ale comitetului asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu luate in siedintiele dela 22 Sept. 6, 8, 19 Oct. — Bibliografia.

Limb'a romanésca cultivata

Dante tradusu in romanése¹⁾

(Traductiunea unui articolu aparutu in „Revist'a Lumii Latine din Iuliu”).

Prin cultur'a si curatirea sub-dialecteloru locali (*patois*), s'au formatu dialecte; si cultivându-se si mai multu aceste dialecte, s'a pututu constitui o limba comuna pentru provinciile locuite de aceea-si natiune.

Asia s'au petrecutu lucrurile pentru limbele romane din Occidentu. Sè vedemu acum in ce stare se afla limb'a romana din orientulu Europei.

Lasându de-o parte dialectulu românescu de la sudu, in care nu s'a scrisu mai nimicu până in dílele nóstre, aflámu unu singuru dialectu românescu la Dunarea de josu si in Carpati, divisatu in subdialecte, cari, in starea primitiva, — ast'feliu cum tieranii inculti le vorbescu, differu fórté puçinu unele de altele.

Intre vorbirea d'impregiurulu Bucuresciloru, si cea din Bucovin'a, (600 kilometre distantia, e mai puçina diferentia de câtu intre sub-dialectulu de la Arles si celu de la Nîmes.

Si cu tóte acéstea, rigurosú vorbindu, nu esista inca o *limba romanésca cultivata*, care sè fia comuna *tutororu* provincieleru locuite de romani.

Pentru cause ce ar' fi pré lungu de relatatu aci, Romanii au urmatu schism'a Bisericeii din Orientu.

Cei cari locuiau la média-di de Dunare, au constituitu unu regatu cu Bulgarii. La finele secolului alu XII, vedemu pe capii Statului acestui *dualistu* purtându titlulu de *Rex Bulgarorum et Blacorum*²⁾

Se scie cà unulu din regii acestia, care adesea 'si dá chiar titlulu de *Imperatoru*³⁾, prinse si lasà se móra in inchisóre pe Baldovinu, Regele Latiniloru stabiliti la Constantinopolu⁴⁾.

¹⁾ *Divina Comedia*, Infernulu, traductiune de Dómna Mari'a P. Chitiu; Craiova, 1883.

²⁾ Stephanus Baluzius, T. I. *Gesta Innocentii III.* p. 35 col. I.

³⁾ *Ibid.*, p. 31 col. I.

⁴⁾ *Ibid.*, pp. 67, 68, 69.

Fiindu-cà nimeni nu e perfectu in ochii semeniloru sei, s'ar' pàre cà, in regatulu *dualistu*, capii religiosi ai Romaniloru au fostu Bulgari. Basiliu insa, archiepiscopulu primatu, apoi patriarchu alu Romaniloru si Bulgariloru, consiliariu alu regelui Ionitia (*Iohannitus Caloiohannes*), pare cà a fostu romanu.¹⁾

Aversiunea pentru Biseric'a Romei, cu care Statulu romano-bulgaru n'a fostu unitu, de càtu puçinu tímpu, a făcutu sè se adópte limb'a bulgarésca cà limba liturgica, Limb'a romanésca presentá, passa-mi-te, prea multa asemenare cu latinésca.

Bisericel Stateloru romanesci situate la média-nópte de Dunare, au tinutu multu tímpu de patriarchulu de Ochrid'a (*Ecclesia Acridana*)²⁾; ceea ce implica ér usulu limbei bulgaresci cà limba liturgica.

Si fiindu-cà pe timpurile acelea departate, calugarii si diaconii ideplineau functiunile de cancelari, scriitori si secretari in cancelariile rudimentari ale tiereloru romanesci, nu se serviau de càtu de limb'a bulgarésca vechia:

Si asia inteligintiele romanesci de frunte isi puneau in jocu activitatea pentru a cultiva o limba slava, dupa

¹⁾ *Ibid.*, p. 42. Basiliu incepe o epistola adresata lui Pap'a Inocentiu III, prin vorbele acestea: „*Multas inclinaciones et multas sanitates a me.*“ Acést'a este traductiunea din vorba in vorba a unei locutiuni adesea usitate de Romanii de la sudu: „*Multe inclinatiuni si multa sanetate dela mine.*“ Nici odata nu s'a scrisu o asemenea latinésca. Numai Romanii „*trimetu multa sanetate,*“ si numai Romanii de la sudu „*trimetu multe inclinatiuni,*“ adica „*multa plecaciune.*“ Basiliu, cum singuru o spune, nu scia latinesce. Se vede cà autorulu scriitorii, unu Romanu, adeca patriarchulu de Tirnov'a Basiliu, a avutu de traducatoriu unu missionariu catholicu si cà acesta a tradusu càtu se póte de *litteralmente* vorbele dictate de Basiliu. Astfeliu latinésca a fostu *fortiata* cà se esprime locutiunea particulara limbei romanesci. Déca Basiliu Patriarchulu Bulgariloru si Romaniloru ar' fi fostu Bulgaru, nu ar' fi mesu o epistola in termenii asti'a.

²⁾ *Illirici Sacri* T. VIII. auctore Colet; Venetia 1819. p. 158.

cum s'au vediutu inteligintie distinse persane si berbere lucrându cá se inavutiésca literatur'a araba.

In ambele casuri, rezultatulu acest'a l'a datu religiu-nea. *Sic vos, non vobis*...

Numai pe la midiloculu secolului alu sieseprediecelea se incepe a se inlocuí, ca limb'a liturgica, bulgarésca prin romanésca.

Si fiindu-cà la traductiunea càrtiloru bisericesci, lipsiáu termenii pentru a indicá ceea ce erá mai pe de-asupr'a de conversatiunea tieraniloru inculti, s'au introdusu vorbe bulgaresci, chiaru cându *phisionomi'a phonetica* a vorbeloru acestor'a nu se acórda de locu cu limb'a romanésca.

Ar' fi fostu rationalu de a se formá vorbele cari lipsiau, cu radecinele cari esistáu deja in limba, sau de a se imprumutá vorbele din latinesce; insa aversiunea pentru Rom'a catholica impedicá, se vede, pe clerulu inaltu de a urmá pe o astfelu de cale.

Cev'a mai multu, au mersu pàna sè lapede din limb'a usitata in biserica, unele vorbe culpabile de a semená pré multu cu latinésca.

Astfelu, vorb'a romanésca *ungere*, de si usitata mereu de poporu, erá inlocuita la biserica cu bulgaresculu *maslo*. Mánic'a vestmintului sacerdotalu erá botezata *rucavitia* (de la *ruc'a*; pe bulgaresce, *mána*). Preotulu dícea dar rucavitia vorbindu de *mánec'a* ce punea in altariu; insa cându vorbiá acasa cu preutésca de vestmentulu lui de tóte dilele, dícea: „se-mi cãrpesci mánic'a.“

Junele care se insóra e chiamatu in biserica *mire* (vorba slavona); si afara fi dícu toti *ginere*.

Asi'a a fostu pentru o multime de termeni, admisi in càrtile bisericesci.

Erá naturalu ca multe vorbe bulgaresci se fi petrunchi in limb'a vorbita.

Mai târdiu, in secolulu nostru, din caus'a deseloru invasiuni si a dominatiunii rusesci mai multu séu mai puçinu directa, unu stratu de vorbe muscalesci a fostu impusu Romaniloru din Principate, pentru a constitui terminologi'a propria armatei si administratiunei.

Esistu in limb'a romanésca vorbele *fóia, drum, cale*. Pentru a numi o chàrtia ce se dà functionariloru calatori, ar' fi fostu asia de simplu sè se dica *fóia de drumu* sau *fóia de cale*. Oh! nu. Erá de interesu a face pe Romani sè tréca de Slavi. *Fóia de cale* fu botezata *podorójn'a* (din rusesculu *doroç'a, cale*).

Ce bataia de capu pentru bietii impiegati, cându aveau se invetie termini de administratiune!

Avemu in limb'a romanésca vorbele: *locu, sub, tî-neru*. Pentru a traduce *leitnantu subleitnantu*, s'ar' fi potutu compune *locotenentu* si *sublocotenentu*, servindu-se de radecinele cari esistau in romanesce. Administratiunea impusa de Rusi introduse vorbele *praporgicu* si *paruncicu*.

Am vediutu pe unii bieti soldati, cari dupa optu lune de serviciu, nu se familiarisara inca cu termenii acestia

in càtu sè-si aduca aminte, care erá *mai mare* in ordi-nulu ierarchicu, *praporgiculu* ori *parunciculu*.

Numai bagându in comptu vorbele acestea exotice impuse de biserica si de o administratiune streina, unii scriitori germani, unguri sau rusi, au pretinsu cà limb'a romanésca e slava pentru unu quartu din vorbele ei.

Hordele de Arnauti cari curgeau in urm'a beiloru phanarioti, si de unde esiau straturi de functionari si de sicari, au adusu cu ei altu flagelu: sume de termeni turcesci pentru a denumi armele, echipamentulu, furturile, pedepsele, torturele, jocurile de asardu, càstigurile nemeritate, gradele si functiunile imitate de pe hierar-chi'a turcésca, etc., etc.

In Transilvani'a, dominatiunea unгурésca a introdusu si ea o alta categoria de vorbe streine.

II.

Déca vorbele acestea *allophile* (de altu genu, de altu feliu), ar' fi petrunchi intr'unu modu intimu in limb'a romanésca, asia încátu se fia cunoscutu si usitate de cà-tra Romanii *din tóte provinciile*, s'ar' fi cuvenitu se le admitemu *in limb'a cultivata*, si se nu cautamu astadi se le inlocuimu cu vorbe imprumutate din latinésca si din alelalte limbe romanice, sau cu termeni compusi din radecine romanesce.

Dupa cum limb'a englesa este constituita din elemente franceze si din elemente germanice, s'ar' fi consideratu astadi limb'a romanésca cá unu compusu de elemente romanice, slave, turcesci si ungresci, si latinomanii ar fi fostu constrinsi sè 'si plece capulu inaintea fapteloru implinite si sè renuntie la ori-ce pretentiu de modificarea limbei.

Dar nu e asia.

Vorbele luate din bulgaresce, din rusesce, din turcesce si din ungresce, nu esistu in tóte sub-dialectele romanesce, sau déca esistu, n'au pretutindeni aceea-si semnificatiune.

Asia, mascululu vacii este numitu *tauru* cam preste totu; ii díce *buhai* (polonesce *buhaj*) in Moldov'a orientale.

Ceea ce mai pretutindeni se dice *curte* sau *batetura* (pentru-cà pamèntulu e calcatu de picióre, *bátutu*), in Moldov'a se chiama *ograda* (vechia bulgarésca *ograda*). In tier'a romanésca, *ograd'a* semnifica *gradina cu pomi*.

In Munteni'a, se dice *asudare*, si cam cu acela-si sensu se usitédia si vorb'a *nădusire* (derivata din vechi'a bulgarésca). In Moldov'a, *nădusire* insemnéza *a resu-flá cu greu, a stuflá*.

Romanii din diferitele provincii potu dar sè se in-tieléga intre densu cându se servu de vorbe romanice; se pricepu cu greu cându punu vorbe luate din limbe streine.

In Munteni'a, in Transilvania si in Banatu, nu s'ar' puté pricepe chronicarii moldoveni din secolulu trecutulu si operele lui Cantemiru, de càtu cu ajutoriulu unui vocabulariu. De alta parte, càrtile scrise in Transilvani'a nu suntu usioru pricepute in Moldov'a.

Nu se cade se avemu si de aci inainte unu *gergu* (*jargon*) diferitu in fia-care provincia locuita de Romani. Se cuvine se tindemu a forma o limba cultivata, aceea-si pretutindeni, curatita de vorbele barbare bulgaresci, rusesci, turcesci si unguresci. Cata sè se elimine mai alesu vorbele, alu càroru equivalentu romanicu existe intr'un'a din provincii; si mai multu inca, daca equivalentulu acest'a existe mai pretotindeni.

Asia, vorbele *avutu*, *avutia*, *fântâna* suntu cunoscute pèste totu, la média-nópte ca la média-di. In Romani'a au pètrunsu vorbele bulgaresci cari esprimu acelea-si idei: *bogatu*, *bogatia*, *izvoru*. Nu e nici o ratiune cá se admitemu in limb'a cultivata, in limb'a comuna tuturoru Romaniloru, vorbele bulgaresci *izvoru*, *bogatu*, in detrimentulu vorbeloru romanice *fântâna*, *avutu*, vorbe pe cari toti Romanii le cunosc.

De la epoc'a lui Petru celu Mare, se introdusesera in rusesce o multime de vorbe germane si chiar' de vorbe franceze scalâmbaiate cu trecerea loru prin limb'a germana. Termenii acesti'a pré pareau disparati, si la inceputulu secolului acestui'a s'au pusu Rusii se faca o adevèrata vènatóre philologica, si au inlocuitu multi termenii streini prin vorbele formate, gratia fondului rusescu s'au compusu din elemente imprumutate de la o alta limba slava.

Grecii au datu afara din limb'a loru cultivata o multime de vorbe turcesci si arnautiesci.

Ne pare reu cá nu putemu citá titlulu unei publicatiuni periodice, in care am vèdiutu, in 1875, o lista de vorbe romanesci ce se cerea a fi espulse din limb'a Secuiloru din Transilvani'a. Dreptu vorbindu, vocabulele romanice nu erau la locul loru.

Tóte statele au dreptulu se espulse pe streinii vagabundi sau rèu-facatori. Si in limbistica se cuvine sè se usedie de dreptulu acést'a, cându presinti'a vorbeloru streine face limbagiulu unei regiuni sè fia puçinu intielesu in alelalte provincii locuite de aceea-si natiune.

In Munteni'a, Heliade a inceputu a curatí si inavutí limb'a romanésca intr'unu modu coordinatú si sistematicu.

Vèdia-se primele cinci cànturi ale lui Dante, dóue cànturi din Ariosto si unulu din Tasso, traduse de elu in versuri albe.

Admise traducètoriulu multe neologisme, cându fú verb'a se tratedie despre viéti'a cavaléscá. Nu se putea inse fàra acele vorbe noi, càci ele lipsiau in limb'a nóstra culta, cum lipsescu si in multe dialecte italiene.

Asia de s'ar' traduce *Tasso* in dialectulu friulanu (elu mai apropiatu de noi, geograficamente), s'ar' bagá multe neologisme pentru a desemná lucruri si idei, pentru cari lipsescu vorbele in limb'a poporala.

Apoi cându Heliade a inceputu a scrie, limb'a nóstra, — scotiendui-se cuvintele bulgaresci introduse prin càrtile bisericesci, — nu erá cu multu mai avuta de càtu unu dialectu italianu puçinu cultivatu.

Tasso n'á scrisu poem'a lui numai cu vorbele ce se andu in pescari'a din Sorrento, locul seu natalu. A

facutu usu de multe vorbe, care nu se affa in limbagiulu vulgulu.

Nu putemu nici noi traduce o poema in limb'a ce se vorbesce de precupetii Bucuresciloru. Cu tóte acés-tea, multi s'au plànsu de vorbele ce Heliade a imprumutatu din limb'a italiana!

Tinendu comptu de neologismele indispensabili, nu ne putemu retiné de a admirá frumseti'a si avuti'a limbei romanesci, ast'-feliu cum a esitu din pén'a lui Heliade.

In Moldov'a, Saulescu ér' a facutu usu de o limba curata, homogena si frumósa.

Transilvanenii luasera acela-si drumu.

Se pareá cá intraseramu intr'un'a era nóua, si cá de aci inainte limb'a s'ar' fi cultivatu si curatitu necurmatu.

Eróre!

Amu fostu constrinsi sè intramu in lupte politice cumplite.

Dupa cum la resbelu, nimeni nu mai are timpu sè se peptene si sè se imbrace curatu si cu gustu, asemenea in resbelulu de tóte dílele, ce se facea cu pén'a, nimeni nu mai ingrigiá de limb'a in care se esprimea. Fia-care scriea in subdialectulu seu.

Resultatulu a fostu, cá si astadi vedemu càrtile si diarietile pline de vorbe bulgaresci, unguresci si turcesci, cá *soiu*, *vrajba*, *veste*, *dovada*, *biruire*, *cinste*, *poruncire*, *ocrotire*, *inzadaru*, *paguba*, *scârba*, *gândire*, *intovarasire*, *zabava*, *azvèrlire*, *nàrav*, *indrasnire*, *grozav*, etc., pe cându, pentru a esprime absolutu acelea-si idei, avemu vorbele romanesci curate: *feliu*, *desbinare*, *scire*, *probbá*, *invingere* (usitatu in a XVI. secolu, deja de càtra Coresi), *omenia*, *dimandare* (dialectu romanescu din mié-dia-dí), *adapostire*, *in desiertu*, *pierdere*, *desgustu*, *cugetare*, *insotire*, *intàrdiare*, *aruncare*, *invetiu rên*, *cutediare*, *cumplitu* etc.,

Mare pècatu cá regatulu romano-bulgaru a disparutu; dar' in fine institutiunea acést'a a incetatu de a esiste de mai multe secole.

Astadi cându se scrie pentru natiunea romanésca, s'ar' pareá cá unii publicisti scriu pentru Bulgari totu atátu cá pentru Romani. Ca cum — ne mai avèndu in Balcani dualismulu politicu de alta-data, — amu voi se avemu unu dualismu romano-bulgaru limbisticu.

Pentru curatirea si unificarea limbei, se mergemu in urm'a Greciloru, Rusiloru si Unguriloru, dar, in fine, se mergemu!

III.

Ceea ce imputàmú mai multu cuvintelorú streine cari ne vinu dela natiuni inferióre, este cum am mai disu, cá vorbele acestea nu sunt cunoscute in tóte provincietile, sau cá n'au pretutindeni, aceea-si semnificare. Déca mantínemu cuvintele in limb'a cultivata, obligamu prin acestea chiar' pe Romanii cari n'au aste vorbe streine, sè adópte expresiuni bulgaresci si turcesci.

Ast'feliu, in satele din sudu de Bucuresci, se dîce *erratecu*; in capitala se dîce *pribeagu*, dupa bulgaresce. A dá dreptu de cetate vorbei *pribeagu*, ar' fi a deobligá pe Romanii cari dicu *erratecu*, se admita unu neologismu din bulgaresce; pe cîndu a espulsa vorb'a *pribeagu*, ar' fi se facemu pe cei cari se serviáu de dîns'a, se adópte neologismulu latinu *erratecu*.

Neologismu pentru neologismu, e de preferitu sè punemu pe Bucuresceni sè invetie vorb'a *erratecu*, si sè dâmu afara pe bulgaresculu *pribeagu*, care n'are legatura cu nici o alta vorba romanésca; pe cîndu radecin'a *erratecu* ne-a datu termenulu *retacire*, care e cunoscutu de toti Romanii de la Dunare.

Printre vorbele streine, cu greu s'ar aflá mai multu de un'a la suta, care sè fia cunoscuta de Romanii *din tóte provinciile* si se aiba acel'a-si sensu pretutindeni. Asemenea vorbe se cuvine sè fia conservate in limb'a scrisa. Éca trei esemple: *suta, mila, trupu*.

Cá sè putemu da o idee despre frequentia vorbeloru streine de cari se cuvine sè se curetie limb'a romanésca cultivata, am facutu urmatoriulu micu recensementu:

Am aflatu in discursulu de receptiune alu unui academicianu originaru din Banatu, 23 usuri de vorbe streine, 1031 usuri de vorbe (nu dicemu 23 vorbe streine din 1031, ci 23 *usuri* de vorbe streine din 1031 *usuri* de vorbe); ceea ce dá o proportiune de 22 la 1000.

In respunsulu fâcutu recipiendariului de cátra unu academicianu originaru din Moldov'a amu comptatu 42 usuri de vorbe streine pentru 2035; ceea ce dá 21 la 1000.

In articolele de fondu ale principalului diariu din Bucuresci, amu aflatu 92 usuri de vorbe streine pentru 2859 usuri de vorbe; unu raportu de 32 la 1000.

In discursulu fórte emotionatu pronunciatu la Adunare de cátra unulu din capii partidului liberalu, amu numeratu 97 usuri de vorbe streine pentru 2416 usuri de vorbe; o proportiune de 36 la 1000.

In fine, in discursulu unui ministru amu potutu comptá 93 usuri de vorbe streine pentru 3681 usuri de vorbe; unu raportu de 26 la 1000.

In media, vorbele streine suntu dar' usitate astadi in proportiunea de 28 la 1000.

Se aruncamu acum o ochire asupr'a autoriloru aloru din urma dóue secole.

In Cantemiru (1673—1723), amu aflatu, cá proportiunea erá de 137 la 1000; in Miron Costinu chronicaru din alu XVII secolu, 89 la 1000; si in fine, in Urechi, chronicaru care a precedatu cu pucini ani pe Mironu Costinu, amu aflatu o proportiune de 95 la 1000.

Dupa cum esperientia seculara ni o spune, nu se inavutiesce o limba prin proiecte de dictionare, prin decretare de legi limbistice si literari, ci prin scriere de opere originali sau prin bune traductiuni.

Unu stolu de bunu traducatori s'au pusu pe lucru, dupa indemnulu Academiei.

Insa se nu ne facemu illusiuni pâna intr'atát'a, cátu se nu recunóscemu, cá publiculu nostru puçinu gusta din frumósele traductiuni. Mai multu citesce romantieri spalacite, nesarate, traduse cá vai de omu.

Aci ne aflâmu.

N'a fostu momentu maretiu, n'a fostu evolutiune bine-facátore, n'a fostu pasiu decisivu, fia in politica, fia in stare sociale, fia in literatura, de cátu atunci, cîndu femeia a pusu si ea umerulu, sau cîndu a insufletitu pe barbatu pâna la entusiasmu.

Pe cîndu unele dómne din societatea inalta vorbescu o romanésca stricata, démna de servitórele ungu-roice, o femeia cu inima nobile — *cuor gentile*, cum ar' dîce Dante, — se pune pe lucru, si dându esemplulu barbatiloru, interpreta in frumós'a limba romanésca sublima si neperitórea poesia a lui Dante.

Viitoriulu literaturii romanesci este asigurat. Daca femeile romane cu aspiratiuni nobili, urmându inaltulu esemplu datu de Stralucit'a Nóstra Regina, se dedica literaturii, si intreprindu cultur'a limbei, suntemu siguri cá dorinti'a de a vorbí correctu si cu elegancia va devení generale. Vomú avé o limba culta romanésca, ér' nu unu *gergu* impestriatú cu vorbe cari suna reu pentru urechi'a unui Latinu, vorbe imprumutate dela poporatiunile vecine cu multu inferióre Romaniloru.

Citésca-se inceputulu cîntului alu treilea in traductiunea dómnei Mari'a P. Chitiu:

„Prin mine se merge in durerós'a cetate; prin mine se merge in etern'a durere; prin mine se merge la perdut'a ginte.

„Justiti'a miscà pe inaltulu fâcatoriu; fâcutu-m'a divin'a putere, suprem'a intieleptiune si primulu amoru.

„Nainte de mine nu fura create, de cátu lucruri eterne, si eu eternu durediu; lásati ori-ce sperantia, voi cari intrati.“

Cine póte se nu recunósca eleganti'a si frumseti'a traductiunii dómnei Mari'a P. Chitiu!

Ce indelunga patientia, ce perseverantia de benedictinu, ce zelu si focu sacru cata se aiba o dómna, pentru cá se interpreteze pe Dante!

Cine incérca se traduca pe inaltulu poetu, — *l'altissimo poeta*, — se lovesce la fia-care pasiu de necesitatea de a crea espresiuni cu totul noue; se vede fórte des imposibilitatea de a aflá o nuantia care se esprime cugetarea poetului. Tóte dificultatile acestea esistu pentru cine traduce intr'o limba cultivata ca cea francesa. Dar' cîndu e vorba de romanésca nóstra?..

Si Dómn'a Chitiu nu se descuragiéza. Abia aparú primulu volumu (*Infernulu*), cá deja la Craiov'a se tiparesce volumulu II.

Avemu sigurantia cá Dómn'a Chitiu *va face scola*. Esemplulu seu va fi urmatu; Dómnele romane voru citi si reciti elegantulu volumu dejá tiparitu.

Obedenariu.

(In traducțiunea acést'a s'a făcutu usu de siese vorbe, a càroru origine e necunoscuta, adica: *mereu, bietu, bagare, scalambaiatu, necurmatu, cutezare.*

De 18 ori s'a făcutu usu de vorbele slavone: *preocupetiu, ingrijire, suta* (usitatu de 9 ori), *mila, trupu, citire*, (usitatu de 4 ori), *impestritiatu.*

Totalulu vorbeloru fiindu de 2617, resulta cà proportiunea vorbeloru streine de cari s'a făcutu usu, este abia 7 la 1000.)

Impresurarea cetatii Alb'a-Iuli'a in 1849

descrisa de capelanulu garnisónei Dionisiu Thalson

Auctorulu acestei chronologii scurte, dara fórte interesante, incepe scrierea sa asia:

„Cunoscutele tendentie separatistice ale magiariloru suntu prea invederate prin urmatoriulu decretu alu rebelului Kossuth. Acel'a portându data 8 Octombre din B.-pest'a suna:

Dupa-ce prin grati'a lui Ddieu si prin victoriós'a inaintare a braveloru nóstre trupe sacr'a causa a patriei nóstre este asigurata intru atát'a, cà tóta puterea armata a rebelului Iellachich a fostu sfarmata la Alb'a regala si elu a fugitu càtra Vien'a, éra órd'a de talhari compusa din 10,000 de ostasi ai generalului Roth au fostu prinsa pàna la celu din urma omu cu toti comandatii si oficiarii sei; preste puçinu tóta puterea adversariloru nostri a fostu nimicita cu totul, sau cà órdele fugite cu rusine au fostu in fine scóse cu totul, din tiéra, — se poruncesce in numele regelui si alu natiunei, conformu decretului dietei, prin acést'a fórte strictu si sub grea raspundere tuturoru comandantiloru de cetati aplicati in Ungari'a, Transilvani'a si Croati'a si tuturoru trupeloru aflatóre in cetati:

1, la 7 díle dupa publicarea acestui decretu in fói'a oficiala „Közlöny“, se se desfasiure pretutinden stindartulu tricoloru unghurescu, si precum acést'a, asia inca se mai poruncesce

2, tuturoru comandantiloru de cetati, cá se jure credintia càtra Ungari'a si càtra tierile impreunate cu aceea, si se asculte de poruncile comitetului aparatoriu de tiéra, éra despre acést'a se trimita in acelá-si timpu declaratiune in scrisu càtra comitetulu aparatoriu de tiéra.

In casu contrariu ori care ar' lipsí de a impliní aceste dóue datorintie, va fi consideratu cà tradatoriu de patria si cá atare declaratu cá stàndu afara din lege si va stá in voi'a ori si cui a'lu prinde si a'lu impuscá.

Se face totuodata cunoscutu definitivu, cà pentru casulu càndu cinev'a ar' voi numai se denege ascultarea la datorintiele poruncite, indata ce bravur'a trupeloru nóstre va asigurá triumfulu causei patriotice prin gonirea din tiéra a órdei de talhari ai tradatoriului, toti neascultatorii càti se voru aflá in cetati, voru fi pedepsiti cá tradatori de patria fàra mila.

Acestu decretu are a fi comunicatu tuturoru comandantiloru de cetati, spre a se conformá si a'lu publicá in acele cetati.

Acestu decretu a fostu cetitu in presentia generalului Harak alu comandantelui cetatii, tuturoru oficiariloru si funcionariloru militari c. r. Dara unu „se traiesca imperatulu“ au proruptu cu sgomotu din tóte gurile. Si a sieptea dí falfaiá stindartulu imperatescu de pre statu'a imperatului Carolu alu VI-lea.

Din acelu momentu noi cugetaramu numai la pàne si munitiune.

Lupt'a incepù se decurga pe la mai multe puncte ale frumósei Transilvaniei. — Sate se ardéu cu sutele si locuitorii loru se omorau. Cetatea fu intarita cu palisade. — Directorulu fortificatiunei capitanulu Domaszewsky, majorulu Rzehak comandantele artileriei, pusesera cetatea in starea cea mai buna de aparare. Dupa acést'a veniva sub noulu comandante alu cetatii colonelulu Augustu de Auensfels, administratorulu comitatului Fink, capitanulu de cavaleria Poppa, prim-locotenentele Mánzatu, administratorulu magazineloru de victualii Karas, locotenentele Russu si acesti'a se facurà eroii proviantarei. Nóue nu ne lipsia mai multu decátu vrajmasiulu. Dara si pe acést'a ni-lu promise Bem comandantele de rebeli in urmatóre scrisóre:

„Dela comand'a suprema a armatei Transilvane superióre. Càtra comand'a c. r. a cetatii Alb'a-Iuli'a Turnu-Rosiu in 16 Martiu 1849.

Facèndu eu cunoscutu comandai din cetate, cà armat'a mea au ocupatu Sibiiulu si pasulu Turnu-rosiu, pe trupele austriace si rusesci impreuna cu generalii Puchner, Pfersmann, Graeser, Iovich iau alungatu preste fruntari'a Transilvaniei in Munteni'a, 'lu provocu cà cetatea se o dea vice-colonelului br. Kemény, càrui'a i s'au comisu cà se impresóre cetatea. — In casu de a se dá cetatea de buna voia, aceluor domni oficiari cari vreu se intre in servitiulu nostru, li se asigura primirea siargei in care se afla acum'a, — din contr'a celoralati departare libera impreuna cu bagagea loru. In casu càndu comand'a cetatii nu ar' voi a corespunde acestei provocari, atunci cetatea va fi impresurata de càtra armat'a mea intréga si cucerita fiindu, garnisíon'a ar' ca-dea in grati'a si disgrati'a invingatoriului.“

Noi inca nu eramu tari destulu. Intr'aceea au intratu brav'a garda nationala din Orestia in cetate.

In 20 Martiu valorosulu capitanu de Cernoevich ne aduse 560 soldati romani alesí din Banatu. Noi fi primiramu cu hurrah sgomotosu. — Din acea dí garnisíon'a éra compusa din: dóue companii dela comitele Leiningen, un'a compania dela archiducele Carolu Ferdinandu, doue companii romani din regimentulu granitariusu 16, antái'a si a dóu'a compania de vèntatori din batalionulu 23, dóue companii romani banatieni din regimentulu granitariusu 13, o compania plaiasi din Banatu, unu pichetu de cavaleria usióra regimentu archiduce Ferdinandu Max, o compania artileria de câmpu, o compania artileria de garnisóna, o compania de vèntatori la tinta, o compania garda nationala din Orestia.

In 24 Martiu unu corpu de insurgenti Unguri au ocupatu Teiusiulu. Numerulu loru erá 6000—7000 soldati cu trei tunuri.

25 Martiu 11 óre diminéti'a vení unu parlamentariu si pretinse darea cetatii, care fu refusata; dupa amédi la 4 óre oficiarii unguresci cadiuti in captivitate de resboiu au fostu trimisi pe cara càtra Dev'a si Hatiegu escortati de Seragenii din Banatu. — Pe la 5 óre ardea satulu Benedicu.

26 Martiu dóue óre dupa amédi vèdiuramu din dealulu Zavoiu spre média nópte dela Alb'a-Iuli'a pe vrajmasiu defilandu in dóue colóne càtra Barabantiu. Aici steteramu toti gat'a de bataia. Pe inserate se cunoscea din focurile de vigiliu, cà elu va mànea pe nópte acolo. Cetatea fu incuiata.

27 Martiu 11 óre diminéti'a o puscatura de tunu din cetate anuntia resboiulu. Puscatur'a se descarcà de pre bastionulu Nr. 5 asupr'a unei patróle de cavaleria, care fu pusa pe fuga. — Dupa amédi la 4 óre au fostu arestati pe glasiulu de càtra apusu doi spioni calari.

28 Martiu 4 óre diminéti'a noi traseramu din tunuri asupr'a vrajmasiului timpu de o óra. Elu a respunsu la acelu focu. — Pe la amédi ardea Siardulu si Satulu micu aprinse de vrajmasiu. — Nópte trecù in linisce.

29 Martiu cadiù in mànile patrolei nóstre unu spionu. Preste nópte s'au trasu din tunuri in trei rònduri asupr'a vrajmasiului. Garnisón'a stetea pe bastióne, si Domaszewky capitanulu de geniu conducea in liniamente mari apararea. — Comandantele corpului de blocada locotenentu colonelu br. Lupulu Kemény a provocatu in scrisu predarea cetatii. Elu inse n'a primitu nici-unu respunsu.

30 Martiu despartimentele vrajmasie mergeau in faci'a cetatii de colo pàna colo, óre-si-cum cà se-si presente puterea loru. Brav'a nóstra artileria salutà pe acei îngàmfati preste di mai de multe ori cu bombe de 12 libre.

31. Martiu, magiarii amblara in susu si in josu cu statu maiorulu loru pe dealulu Mahmudu si faceau recunósceri, cà si cum ei in nóptea urmatóre ar voi se întreprinda unu atacu. Dóue companii pedestrime si unu plotonu calarime sub comand'a prim-locotenentului Apfler au facutu o escursiune si iau risipitu in tóte directiunile. Artiler'a grea tuná de pe bastiónele 3 si 4, aduse turburare intre vrajmasi si omóri mai multi din trènsii. — Preste nópte se cararà deci in cuartirulu loru generalu de la Barabantiu.

1 Aprile vrajmasiulu fu bombardatu din fortarétiá (Burg). O càrciuma tocmai la marginea orasiului unde vrajmasii se pusesera pe betie, au arsu. Primu-locotenentele Katscharek a fostu in acea di spaim'a insurgentiloru.

2 Aprile 3 óre dupa amédi, vrajmasiulu s'a întinsu dintr'o grópa dela média di spre nordu fòrte aprópe de dealulu Mahmudu.

Tunuri de pe bastionulu Nr. 3 sub comand'a primu locotenentului Bayer au produsu confusiune fara nume intre vrajmasi si iau pusu pe fuga. — Pe la 5^{1/2} óre cetatea fu bombardata de pe dealulu Turciloru o óra intréga cu multa putere. Bem a comandatu in persóna. — La acelu focu se respunde in aceea-si mesura de pre bastionele Nr. 1, 2, 3. — Pe càndu se amestecá diu'a cu nópte, vení unu parlamentariu, care de la pórt'a Ravelinu pretinse predarea cetatii. Valorosulu colonelu Augustu 'lu dimise cu respunsulu: „Voiu apará si trebuie se aparu cetatea pàna la celu de pe urma soldatu si o voiu tinea pentru imperatulu.“ — Pe la 8^{1/2} sér'a vrajmasiulu deschise unu focu furiosu din 19 tunuri in restèmpu de o óra intréga. Doi ostasi au fostu raniti, dara in cetate nu s'au aprinsu nimicu, de si bombardarea se facuse cu granate si cu haubitie. Comandantii bastióneloru 'si padieu fortaretiile loru. Capitanulu Polberg 'si portase pe puscatorii sei cu maiestria ori unde aflá de trebuintia. Capitanulu Kaitanovich, prim-locotenentele Lange si prim-loc. Bayer au fostu salutati cá eroii dilei.

3 Aprile turnulu celu inaltu dela biseric'a catedrala ne-au fostu de fòrte mare folosu. Noi din acel'a putèmu se vedemu bine preste totu miscarile vrajmasiului. Locot. Oleszcewsky au implinitu in totu timpulu blocadei serviciulu de telegrafistu cu tóta onórea. — Càtra amédi vèdiuramu 6 tunuri cu soldati si cu fòrte multe cara cu bagagiu, mergèndu dela Órd'a de josu càtra Sas-Sebesiu, escortate de cavaleria. Puçinu dupa aceea pedestrimea vrajmasia parasi Portus si apucà spre Borberecu. Trei escadróne purcesera càtra Sas-Sebesiu. Cinci tunuri remasera la fàntaniti'a imperatului (Kaiserbründl) dela Alb'a-Iuli'a, spre amédiadi indreptate càtra cetate, apoi lagarulu in Barabantiu si Poclosiani.

4 Aprile 9 óre diminéti'a garnisón'a facù o erup-tiune càtra dealulu furciloru, unde se schimbara câte-va puscaturi. Pe la 12 óre unu escadronu de cavaleria vrajmasia plecà dela Órd'a de josu càtra Sasu-Sebesiu. — Pe la 3 óre apucara anteposturile nóstre pe unu omu crediutu de spionu, carele càlatoriá intr'o trasura stralucita! Intr'aceea s'a vèdiutu cà capitanulu de cavaleria grf. Weston dela calarimea usióra archiduce Ferdinandu Max prin mijlocirea agentiei englese dela Bucuresci trimisese aici unu curieru, pentru-cà se conduca la Bucuresci pe nevast'a sa, carea dela Octobre 1848 se aflá in cetate.

5 Aprile prim-locoten. de Tschopp dela geniu merge cà parlamentariu in cuartirulu generalu vrajmasiu Maros-porto, pentru-cà se-i comunice comandantului de insurgenti de acolo colon. br. Stein calatori'a dómnei Weston. — Dupa amédi au fostu aruncate mai multe granate de màna in siantiu cà de proba, cu celu mai bunu resultat.

6 Aprile vrajmasiulu asiedià dóue tunuri fòrte aprópe de cimiteriulu dela Portusu, pentru cà se tia in respectu dealulu furciloru.

7 Aprilie 11 óre di minéti'a dóue companii pedestrime vrajmasie au plecatu pe dóue luntrii de sare de la Portus pe Muresiu in josu. Siese tunuri cu cara de munitiune, escortate de calarime au plecatu dela Órd'a de josu peste Vintiulu de josu càtra Dev'a, éra pe la 5 óre dupa amédi unu batalionu de vrajmasi plecându cu dóue tunuri de la Órd'a de josu pe malulu stàngu alu Muresiului, pre cându se innoptá, s'au perdutu in munte pe la Hrepi'a.

11 Aprile pe la 3 óre dupa amédi garnisón'a facù o eruptiune cu trei companii pedestrime, unu plotonu calarime si dete vrajmasiului de lucru in cuartirulu seu generalu. Elu au fostu bombardatu timpu de o óra de pre bastiónele meridionali din tunuri grele, cu bunu resultatu. — Dupa mediulu noptii vedetele nóstre de pe bastióne au fostu hârtiuite de càtra tiralerii loru.

14 Aprilie. Vrajmasiulu aduse pe trei cara munitiune grea de la Clusiu la Portus, escortata de unu plotonu de cavaleria.

15 Aprilie 1 óra dupa amédi Satu-micu arse éra-si. Din acea di pàna la 22 Aprilie lucruri puçine de insemnata.

23 Aprilie. Dupa amédi mai multi oficiari din garnisóna întreprinsera o recunóscere presté glasiulu situatu spre média nópte dela Barabantiu, unde prin locotenentele Mânzatu a facutu prinsonieru pe unu oficiariu vrajmasiu dela husari. Cinci legionari romani adusera scirea oficiala, cà comandantii poporului armatu Iancu si Axente au nimicitu unu despartimentu vrajmasiu de preste 300 ómeni, si cà Dev'a inca totu se mai tine cavaleresc.

3 Maiu, Székely Samu unu cismariu din orasiu au fostu inpuscatu, pentru-cá au statu in complotu cu vrajmasiulu.

6 Maiu prim-locotenentele Mânzatu au plecatu in muntii apuseni, pentru-cá se afe starea poporului armatu si in casu de lipsa se-lu reformédie si conduca.

12 Maiu o parte din garnisóna întreprinse o escursiune pe drumu càtra Portus, éra cavaleri'a sub locot. grf. Thúrheim hârtiuit anteposturile vrajmasie. Un'a compania de pedestrime dela grf. Leiningen sub capitaniulu Kraner si primu-locot. de cavaleria Apfler respinsera pe vrajmasiu, carele cautá scapare subt zidurile si gradinele cuartirului seu generalu, i s'au demontatu si unu tunu.

17 Maiu 4 óre dupa amédi. O trupa de lanceri romani in numeru de 700 cu dóue tunuri de munte si cu Axente, comandati de bravulu prim-locot. Mânzatu spargendu liniile vrajmasiloru pe dealulu Mahmudu, au intratu in cetate. Trei romani au fostu raniti si unulu mortu.

22 Maiu. Dupa-ce episcopulu Kovács au daruitu spitalului militariu inca in 8 Maiu 120 cupe vinu vechiu, astádi au datu din nou 500 fl. in argintu, pentru mai buna intertentiune a bolnaviloru.

26 Maiu trup'a de lanceri romani comandata de primu locot. Mânzatu, provèdiuta bine cu munitiune, au esitu din cetate, au nimicitu garnisón'a vrajmasia de la turnulu de pulbere sub dealulu Mahmudu si au strabatutu mai departe preste munte càtra Zlatn'a, spre a ocupa locurile montanistice.

30 Maiu. Colonelulu si comandantele cetàtii August, carele inca inainte de incuierea cetàtii permisese fia-càru'i'a fàra distinctiune de nationalitate a intrá in cetate, déca aducea victualii, acuma dete voia locuitoriloru urbei, cà sub protectiunea cetàtiei se se mute in susu. Prin urmare ravelinele de càtra resaritu éra pline de glóte cu ómeni.

1 Iuniu. Unu corporalu prinsu de càtra vrajmasiu la Orsiov'a si silitu a face serviciu, fugindu din lagarulu vrajmasiului au adusu in fine scire sigura despre armat'a c. r. transilvana.

2. Iuniu. In faptulu dílei poporulu romanescu armatu au atacatu positiunile vrajmasiului la Siardu, la Satulu micu si la turnulu de pulbere. In acela-si timpu dóue legiuni romane atacara positiunea vrajmasia dela Teiusiu si respindu acolo pe vrajmasiu, iau luatú tóta munitiunea, magazinele de proviantu si o ciurda mare de vite cornute. In acea dí in cetate se gati o móra cu cai.

8 Iuniu. Vre-o 400 insurgenti s'au incercatu se faca pe dealulu furciloru o reduta, dara au fostu luati pe fuga de càtra artileri'a nóstra.

10 Iuniu. Garnisón'a au statu gat'a de batalia tóta nóptea pe bastióne intr'o ploia mare, asteptându agresiunea vrajmasiului, care inse n'a urmatu.

20 Iuniu. Ne-am incaieratu intr'o lupta din pusi si tunuri, care a duratu dela 11 óre diminéti'a pàna a 1 óra dupa amédi. Noi avuramu doi morti si unu ranitu. Perderea vrajmasiului nu s'a pututu aflá, éra dóue tunuri de ale lui care au statu in focu, au fostu demontate.

22 Iuniu. Au fostu éra-si o lovire ferbinte in directiune spre média-nópte si au duratu mai tóta díu'a. Vrajmasiulu atacatu de baionete, fú respinsu si pusú pe fuga.

23 Iuniu. Preste dí vrajmasiulu 'si inmultí corpulu seu la Portus. Sér'a inaintá tunuri pe dealulu furciloru. Pe la mediulu noptii s'au datu semnele cu 4 rachete, pentru-cá in casu déca fi vre-unu corpu imperatescu pe aprópe, acelu'i'a se-i aratamu cà ne aflamu in posesiunea cetàtii.

24 Iuniu. Dela 5 pàna la 12 óre dupa amédi cetatea fú bombardata fórté tare. Artileri'a nóstra curagiósa au respinsu foculu cu energia si cu barbatia fàra esemplu. Pe la 10 óre se porni unu vèntu. Mai antàiu arse palatulu episcopescu, preste puçinu steta si catedral'a in flacari preste totu. O parte din armamentariu, generalatulu, seminariulu celu micu, gimnasiulu, monastirea cu biseric'a si altele devenira prada elemen-

tului. — Abia incetase bombardamentul, pre cându au si venit unu parlamentariu de la colonelulu de insurgenti br. Stein si ne-au inbiatu cu capitulatiune onorifica. Colonelulu August respunse că voiesce să se îngrópe sub ruinele cetății. De la 8 óre sér'a până la 5 óre din urmatóri'a dî a fostu armistitiu.

25 Iuniu. Dupa inplinirea armistitiului vrajmasiulu au bombardatu preste dî bastiónele numeru I si II. Casarm'a artileriei, monetari'a si magazinulu de proviantu au suferitu multu.

Cu tóta acea lupta inversiunata, noi perduramu in ambele dile numai 4 ómeni.

26 Iuniu. Vrajmasiulu deschise bombardarea din partea de cătra média-nópte; aceea tînu dela $\frac{1}{2}$ 11 până la $12\frac{1}{2}$ la amédi. — Pe la 6 óre dupa amédi vrajmasiulu deschise unu focu tare din strad'a siurei. Foculu nostru din tunuri a gonitu pe vrajmasiu, care au lásatu mai multi morti.

27 Iuniu. Orasiulu (város), in care se arată vrajmasiulu, fû bombardatu din bastionulu Nr. 7. Nu erá indoiala că acea parte a orasiului fusese ocupata de vrajmasiu in nóptea din 23 spre 24 Iuniu, dupa-ce elu in timpulu focului din 24 Iuniu dedese asaltu indesiertu asupr'a frontului cetatii, adeca asupr'a portii Carolu cu dóue companii.

28 Iuniu. Neobositii nostri artileristi au bombardatu din tunuri de positiune de pre bastiónele 1 si 7 de repetite-ori orasiulu, dara nu cu granate, pentru-cá se crutie pe romanii de acolo, carii pentru caus'a drépta sacrificasera totu.

29 Iuniu. Vrajmasiulu au intretînutu tóta diu'a focu fórté desu de puscii din casele si gradinele de cătra bastiónele orientali — Pe la 9 óre s'au servitu liturgi'a cea mare mai antáiu in catedral'a ruinata pe jumetate.

1 Iuliu. Bombardatul asteptatu inca din diu'a precedenta din 4 laturi, nu s'a intemplat. Garnisón'a au statu peste nópte gat'a până diminéti'a la 9 óre. In castrele vrajmasie se observara miscári mari; totu odata se spunea că de siguru, că Rusii ar' fisi ocupatu Sibiiulu si Mercurea, ceea ce se credea cu atátu mai multu, că vre-o 200 de cara incarcate vrajmasiulu in cele patru dile din urma le-au indreptatu cătra Clusiu.

2 Iuliu. Vrajmasiulu formá unu lantiu inposantu de tiraleri la pó'a dealului Mahmudu si inaintá incóce cătra glasiulu apusénu, unde pasceau vitele cornute ale garnisónei. Romanii diu Banatu carii pàdiu cheile cetatii, sparsera lantiulu de tiraleri si alungara pre vrajmasiu.

4 Iuliu 6 óre. Vrajmasiulu desfacutu in tiraleri incepù batai'a de cătra dealulu Mahmudu si o intinse până nóptea târdiu. Vrajmasii se bateau cu tóta bravur'a, dara curagiulu vèntatoriloru nostri si álu romaniloru banatieni sub comand'a capitanului Czernoevich fi sili se se retraga. Vrajmasiulu pierdù 12 morti si multi raniti. Din partea nóstra au fostu puscatu calulu prim-locotentelului Bartsch.

7 Iuliu. Inainte de resarit'a sórelui audiramu o canonada, éra in cursulu dilei vediuramu trupe vrajmasie mergéndu in directiunea cătra Blasiu, pentru-cá se dicea că acolo insurgentii au fostu atacati si bătuti de cătra Rusi; in urmarea acestor'a in

9 Iuliu pe la 7 óre din partea nóstra se facù o iruptiune spre Mahmudu. Dóue companii de la grf. Leinigen, un'a compania dela br. Bianchi, dóue comp. de la alu II-lea reg. granitariu romanu au fostu comandate la acésta esire. Lupt'a in distanti'a până unde ajungeau bombele din cetate, a duratu patru óre si s'a terminatu cu perdere mare a vrajmasiului in morti si raniti. Capitanulu Kraner, prim-locot. Gyurich, prim-locot. Apfler, locoten. Tegze, locot. Walmisberg au condusu acést'a lupta victoriósa. Cincisprediece Chevaulegers (calarime cu cai usiori) sub locot. comite Thúrheim incepura lupt'a si atacara pe vrajmasiu, pre cându prim-locotenentele Bartsch le veni in ajutoriu cu 25 de soldati. Precându locot. Royko dete asaltu cu unu raru curagiu asupr'a turnului de pulbere, compani'a dela br. Bianchi subtu capitanulu Asboth se luptá cu bajonetulu implantatu in stradele orasiului si la ocuparea unui cuartiru de ofiari prim-locot. Sonnenstein. Aici se aflá intre alte chártii o porunca pe armata a lui Bem, cu data din Teac'a dela 29 Iuniu, in care se dicea, că „trupele russo-impèratesci s'au bătutu in Transilvani'a pentru drepturile imperatului Austriei alu aliatului loru si că au cástigatu dejá victorii stralucite.“ In acést'a bataia vrajmasiulu perdù preste 100 de ómeni in morti si raniti. Noi numeraràmu 10 morti si 8 raniti.

10 Iuliu. Pe la 4 óre dupa amédi se facù o canonada de o óra, din caus'a secerisiului, pe care lancerii nostrii 'lu facéu cu invederatu pericolu de viétia. Totuodata s'au decisu, că orasiulu se nu mai fia bombardatu, din causa că romanii de acolo, unu modelu de fidelitate pentru imperatulu, au fostu intru adeveru decimati de cătra vrajmasiu. Stradele erau in fie-care dî acoperite de ómeni morti. Vrajmasiulu a datu focu la multe holde frumóse, pe unde bucatele erau dejá cópte.

11. Iuliu. Cu esceptiune de câteva rachete aruncate de cătra vrasmasiu asupr'a seceratoriloru nostrii, au fostu linisce generala, si nici-odata n'au fostu o dî asia de seraca de evolutiuni si nici drumulu tieriei asia neamblatu cá astadi.

12 Iuliu. Sér'a pe la 6 óre incepuramu noi unu focu cràncenu de pre bastionulu orientalu asupr'a vrajmasiului, care incepuse a-si asedia bateriile sale intr'o gradina pe glasiulu orientalu. Foculu bine intretinutu a nimicitu planulu vrajmasiului.

13 Iuliu. De la 2 până la 4 óre dupa amédi se audiá o canonada tare.

15 Iuliu. O incaierare engagiata pe la $4\frac{1}{2}$ óre dupa amédi in distantia până unde batu tunurile bastioneloru, au duratu 2 óre si au causatu vrajmasiului stricaciune considerabila. Prim-locot. Bartsch luá in vederea cetatii o statiune de rachete.

17. Iuliu. Cetatea Alb'a-Iuli'a fu bombardata de câtra vrajmasi pe la 5 ôre dupa amédi cu rachete, care inse tôte au crapeau in aeru.

18 Iuliu. Acésta dí se facu memorabila prin focu necurmatu din puscii. Ungurii se batura bine, totu-si mai pe urma au trebuitu sè se retraga. Doi transfugi au spusu: „Ungurii bătuti se retragu dela Brasiovu si Sibiu la Osiorheiu.“

20 Iuliu. Depesiele trimise de câtra colonelulu erou Urbanu la comand'a cetatii, au fostu prinse in cuartirulu generalu de la Portusu. Cuprinsulu acelora erá: „Eu mai traiescu si am bătutu la Clusiu pe rebeli, le-am prinsu 400 de ómeni si iam dusu cu mine legati.“ Apoi mai aflarâmu cã poporulu armatu alu lui Iancu operédia la Gioagiulu de josu si cã Brasiovulu, Sibiuulu si Bistriti'a au fostu luate de câtra Rusi. — Inca pâna a nu se innoptá vèdiurâmu regi'a de carne a vrajmasiului, cam 250 vite cornute manandule de câtra Sibiu spre Vintiulu de josu. In orasiu se vedeu puçini vrajmasi. O specia de custodia nationala (nemzet-ór) facea servitiu si erá compusa din magiari si jidovi locuitori in orasiu, carii puscau asupr'a cetatii din ferestrele caseloru si de lângã garduri si baricade ale gradiniloru.

21 Iuliu 5 ôre dupa amédi. Steagulu imperatescu au fostu innoitu pe pôrt'a lui Carolu. Vèntorii si data-torii la tinta 'lu dusera pe acel'a de la custodi'a principalã cu musica pâna la numit'a pôrtã. Thalson capelanulu garnisónei tinu o predica insufletitóre. Dupa acést'a se ridicara toaste si unu „hurrah“ detunatoriu resunã insoçitu de 101 salve de tunuri. Vèntorii si dà-tatorii la tinta beura sub steagulu fãlfaindu si dupa im-nulu imperatescu cantara cantece de resboiu si de triumfu pâna nóptea târdiu. Sub aceste scene heroice vrajmasii descarcara câte-va mii glóntie de pusca câtra orasiu asupr'a nóstra.

23 Iuliu. Dupa amédi au fostu bombardate in mai multe ôre de pre bastionulu 7 dóue casarme vrajmasie din orasiu.

25 Iuliu. Bastionulu 5 se aflá incã din ôrele de diminétia in tóta activitatea. Capitanulu Herzog a bombardatu „Lumea nóua“ si au facutu acolo multa stricatiune. Prim-locotenentele Dragomiru, locot. Iohn, locot. Rusu, prim-locot. Verindeanu au combatutu pe vrajmasiu in câmpu deschisu cu trupele loru si l'au gonitu din orizontulu nostru. Sér'a pe la 9 ôre de pre bastionulu Nr. 7 fu aprinsu grânariulu episcopescu, unu edificiu colosalu, care servia magiariloru de casarma.

Casarm'a vrajmasia inca nu erá prefacuta de totu in ruine, pre cându au si inceputu a circula din bastionu in bastionu scirea inbucuratóre, cã „Ungurii pléca in nóptea acést'a“. Pe la 11 ôre din nópte vèdiurâmu cã focurile de padia de pre Mahmudu ardu incetu. Pe la 12 ôre se observau pe dealu numai 4—5 focuri slabe; unu semnu acést'a, cã pe acolo nu mai pote fi nimeni; pe la 1 óra se stinsesera cu totul. Totodata se auidi unu tropotu tare din partea portului si noi prepuseram, nu fara temeiu, cã insurgentii au stricatu podulu de acolo.

Preste puçinu ardea in acea regiune cu flacari mari, incãtu la lumin'a focului se putea vedé turnulu bisericeii de acolo. Nóptea fu lina, nici o puscatura nu se mai auidi; in fine pe cându se reversã de dí, nu se mai vedea nicairi urme de vrajmasi. Alb'a-Iuli'a erá scapata,

In ôrele diminetiei se facura recunósceri mari in tôte directiunile. Magazinele vrajmasiului fusera transportate indata in cetate. Provisiuni mari de farina, grâu, cucurudiu, munitiune 18 cara de resboiu, o capela militara pe lemne dela bateriile sfarimate, tôte acestea vrajmasiulu in fug'a sa le-au lasatu pe locu. S'au facutu indata recuisitiune de 250 boi si fenu multu. — Sér'a vèntorii la custodi'a principalã cântara immulu „Gott erhalte“ si se preâmblara cu music'a pe tôte stradele cetatii. Preste totu resunã bucuria.

In diu'a urmatóre ne convinseram, cã in timpulu blocadei in orasiu au fostu omoriti 128 de romani nevinovati, dati victima rësbunarei celoru trei magiari fanatici, cari locuiau in mijloculu loru.

In fine pôrt'a Carolu care stetese inchisa patru luni de dile, a fostu deschisa. In 12 Augustu a venit in cetate generalulu rusescu imperatescu Lüders si statulu seu maioru, pe care noi l'amu primitu cu multiãmita căldurósa.

Acésta aparare de 4 luni inca va aflá unu locu de onóre in istori'a belica a Austriei, si numele colonelulu August va remanea pentru totu-déun'a in anale: Thalson.

Paganini si papuculu de lemn.

(O schitia artistica de Bernhard Stavenov).

In anulu 1832 desu de diminétia in diu'a de 14 Decembre se opri o trasura de posta inaintea casei Nr. 9 din strad'a Vëndome. Conductorulu scoborindu dela loculu seu, trase clopotielulu dela pôrt'a acelei zidiri in-punetóre si inmanuã portariului Diderot, care deschise, o laditia destulu de grea, dicèndu: „Pentru d-lu Paganini!“

„Bine“, respunse portariulu si dupa-ce dadu conductorulu obolulu legalu de unu sous pentru aducerea laditiei, inchise éra-si pôrt'a si apoi se întorse éra-si in locuinti'a sa suterana.

„Oh — o laditia!“ esclamá Nicetta vèdiendu-lu. „De siguru pentru miné, dela Iosifu alu meu!“

Nicet'a erá o rudenia seraca a portariului, pe care inainte de acést'a cu unu anu, dupa mórtea parintiloru ei, o luase la sine la Paris. Ea erá de optusprediece ani, o copila dela sate, simpla, dar' vesela si buna la ânima; ér Iosifu, de la care asteptase ea laditi'a, erá mirele ei promis.

Elu erá cu vre-o doi séu trei ani mai mare cã Nicett'a si avea in satulu loru natalu o mica gradina, pe care elu o ingrijá cu multu zelu si care 'lu punea in positiune a duce o viétia modesta. Dupa-ce 'si va fi mai economisitu elu cev'a, voia se-si cumpere si câte-va capete de vita, cum si a repara reu derapanat'a casciora

ce o ereditase, si apoi mic'a si vesel'a Nicetta avea se-si serbeze intrarea ei acolo, cá soci'a lui iubita si dorita.

Dar' tocmai in privinti'a acést'a lucrurile mergeau reu de totu; fiindu-cà din venitul unei mici gradini cu greu se póte economisi asia iute sum'a de care avea lipsa Iosifu, chiar' si déca erá cinev'a asia diligentu cá elu. La acést'a apoi se mai adaogea, cà in cei doi ani din urma recólt'a a fostu càtu se póte de rea.

Acést'a inse nu descuragea intru nimicu pe cei doi inamorati.

„Déca nu se póte in anulu acést'a — va fi la anu,“ 'si díceau ei. Odata totu-si ne vomu càstigá noi banii trebuinciosi pentru miculu nostru menagiu. Numai se nu ne perdemu curagiulu!“

Si pe acest'a nici nu-lu pierdura. Din contra, ei 'si scrieau in fie-care dí si càndu Iosifu aveá cev'a struguri séu mere deosebitu de mustuóse, apoi insoçiá scrisórea sa si cu câte-o laditia de póme din gradin'a sa.

Erá deci lucru firescu, cá Nicett'a se créda si astadi, cà laditi'a erá a ei si avea pentru acésta presupunere a sa cu atátu mai multa indreptátire, cà anulu nou erá la usia, si in Franci'a este datina, cá pentru diu'a acést'a sè se dárúesca amiciloru si cunoscutiloru, cu preferintia in sa miresei sale, unu papucu de lemnu càtu se póte de bine si frumosu lucratu, care in activitatea sa se fie plinu cu póme rari séu alt'cev'a asemenea.

Cu mare iutiéla Nicett'a luase laditi'a din mánile portariului si voiá se o desface indata, fara se astepte respunsulu la intrebarea ce io pusesse. Da de-odata observá cà pe laditia nu erá adres'sa ei.

„Oh — acést'a nici nu este pentru mine!“ esclamá ea desamagita. „Acést'a este pentru d-lu Paganini!“

„Càrui'a i-o si poti duce indata in susu“, respunse portariulu, „pentru-cà eu sunt bunu bucurosu càndu nu trebuie se vedu pe acelu barbatu eternu intunecatu!“

Pe la inceputulu anului 1832 adeca Paganini, dupa ce-si terminase calatori'a sa de triumfu prin lumea intréga, obositu de iritatiune, se stabilise in Parisu. Aici traiá elu retrasu, singuru cu viór'a lui, ale càrui tonuri elu nu le mai lasá se fia audite in publicu nici in urm'a celoru mai fierbinti si staruitóre rugari ale adoratoriloru lui.

Regele virtuosiloru pe violina fugea de admiratiunea lumei si meditá in locuinti'a sa, pe care o inchiriasse dela portariulu Diderot, asupr'a unoru idei triste, tocmai cá si càndu ar' fi jelitu sperantiele sale vestejite si naufragiate.

Indispositiunea lui erá o urmare firésca a estremei iritatiuni a nerviloru sei, si niminea nu erá in stare a face se fia luminate trasurile de bronzu ale feței sale prin celu mai usioru zimbetu, decátu numai Nicett'a nóstra, serac'a rudenie a portariului, care 'lu serviá.

Da, Nicett'a se bucurá de unu deosebitu favoru din partea aceluia, de care inzadaru se silescu a se apropiá multi favoriti ai sortii. Observarile ei naive si amicabile, care probáu cà ánim'a ei este inca curata si ne-stricata, adesea inseninau pe morosulu artistu, care dupa-

ce se departase copil'a din camer'a lui, incepù se esaminedie de tóte laturile laditi'a aceea grea.

„Hm! hm!“ facù elu cu mirare. „O laditia venita cu post'a locala! Cine mi-o va fi trimisu si ce cuprinde ea óre? Eu nu am aici in Paris pe nimenea, care se-mi fia asia de aprópe cunoscutu.“

Dicéndu-si acestea, desfacù laditi'a si scóse din ea unu pachetu lungu cá de unu metru, ce erá invèlitu in chàrtie tare.

Grabitu elu desfacù invèlitórea. Dar' — ce se fia acést'a?.. Inca o chartie — si inca un'a — si mai un'a! fia-care bine sigilata, avèndu adres'a „D-lui Paganini.“

In urma dupa-ce artistulu desfacù vre-o diece invèlitori, dete preste presentu, care nu erá alt'cev'a, decátu — unu papucu de lemnu primitivu cioplitu, care nu cuprindea nimica in sine.

Paganini devení palidu de mánia pentru ofens'a ce i-se facea prin acestu anonimu, si in primele momente voiá se arunce papuculu de lemnu in jaraticulu ce ardea in caminulu seu. Dar' iute se socoti altcum, zimbi si puse acelu papucu de lemnu in coferulu seu.

Apoi 'si luà viór'a, inchise usi'a, ceea ce facea totu-deaun'a càndu primia in audentia pe dómn'a musica. O óra dupa aceea elu 'si facù preambllarea sa obicinuita si petrecù restulu dílei cá si de altadata.

Papuculu de lemnu se pàrea cà l'au uitatu de totu, fiindu-cà nu se potea observá nici o schimbare in trasurile feței sale.

Cu totulu alt'feliu erá inse fati'a Nicettei, càndu ea vení in camer'a lui Paganini, cá se-i aduca cin'a. O melancolia durerósa adumbrea fati'a ei atátu de vesela si frumósa in diminéti'a acelei dílei si ea nu vorbí mai multu, decátu erá tocmai de lipsa; pre càndu altadata îi placea se stea de vorba cu multa vioiciune.

Firesce cà paganini observá la momentu acésta schimbare in fiinti'a Nicettei si o intrebà in tonu càtu potù mai insinuatoriu:

„Tu esci asia trista! Ce ti s'a intemplatu, copil'a mea? Inpartasiesce-mi si mie caus'a superarei tale, si déca va stá in puterile mele, apoi cu placere voiu face totu cá se scapi de superare.“

„Ah!“ respunse Nicett'a scotiendu o scrisóre din albulu ei sinu, pe care o primise in decursulu acelei amédi. „Mie nu-mi póte ajutá niminea. Acést'a scrisóre mi-a nimicitu tóte sperantielele mele. Suntu fórté nefericita!“

Én' se vedemu, cine scie déca nefericirea este asia de mare, cá unu amicu precum 'ti suntu eu, se nu fia in stare a-ti usiorá ánim'a t'a.“

„Nu se póte, redíse copil'a suspinàndu.

„Dar' tu erai asia de vesela asta diminétia, càndu mi-ai adusu laditi'a.“

„Da,.. in se acum'a... acum'a vesel'i'a mea a disparutu. Inchipuesce-ti numai, d-le Paganini, mirele meu a trasu sortiulu la conscriptiune si acum'a elu trebuie sè se faca soldatu.“

„Ei bine, elu pôte se-si cumpere unu altulu in locu.“

„Da, déca elu ar' fi avutu!“ respunse Nicett'a.

„Dar cugetate la situatiunea nóstra. Si inca acum cându circulédia atâtea faime despre unu resboiu apropiatu. Intre ast'feliu de impregiurari cu greu se pôte aflá unu inlocutoriu sub cinci mii de franci. Dar' de unde se luàm noi acésta suma mare?“

„Déca este numai acést'a, apoi nu-ti mai face griji!“ respunse Paganini, carui'a ti venise o idea. „Eu 'ti voi procurá acésta suma. Scrie numai mirelui teu, se-si caute unu inlocutoriu.“

„O Ddieule!... Este cu putintia... Eu se nu-mi pierdu pe Iosifu alu meu?!... Dar' d-ta faci numai o gluma cu mine?“

„Cum asi putea fi eu asia lipsitu de ânima!“ respunse Paganini. 'Ti dau parol'a de onóre, cà Iosifu alu teu nu va fi soldatu si cà elu prin urmare nu se va duce nici in resboiu!“

Nicett'a care prin incuragiátorele cuvinte ale artistului 'si recascigase viéti'a, se aruncá plangèndu la piciórele lui Paganini si-i multiami in terminii cei mai caldurosi.

Paganini o ridica si i díse in tonu amicabilu: „Nu face asia lucru mare dintr'unu micu serviciu de amicitie!“

Dupa acést'a marele artistu se inchise in camer'a sa de dormitu si o septemana intréga nu mai esi din casa. Ómenii la care siedeau, 'lu audiau diu'a intréga strujindu s'au taindu cu fierestreulu, cá si cându camer'a lui ar' fi fostu atelierulu unui mèsariu. Inpinsi de curiositate 'si pusera ochiulu la gaur'a usiei, dar' nu potura vedea nimica, fiindu-cà erá astupata pe din launtru.

Óre la ce lucra renumitululu virtuosu intr'unu modu asia de misteriosu?

Vomu aflá indata.

Paganini care mai de multu fusese fabricantu de instrumente si 'si facuse elu insu-si cele dintaiu violine, se apucase se construésca din papuculu de lemnu ce-lu primise, o vióra escelenta, care avea se concuredie cu renumitele si scumpele vióre ale lui Amati.

In fine — in diu'a de 22 Decembre ea erá gat'a.

Inca in diu'a aceea Paganini anuntiá unu concertu pentru dupa amédi'a primei díle de Craciunu, pentru care elu voiá se eliberedie numai o suta bilete de câte 20 franci. Pentru concertulu acest'a elu promitea, cà 5 piese le va cantá pe o vióra de ale lui Amati, ér' 5 pe unu papucu de lemnu.

Precum s'a dísu, regele cãntatoriloru pe vióra nu concertase de multu si dorinti'a de a asculta admirabilulu seu jocu pe violina, erá fierbintè in ânimile iubitoriloru de arta.

Si acum elu anuntia, cà va cantá pe unu papucu de lemnu.

Paganini erá asaltatu din partea celoru mai vèdiuti si mai bogati cetatieni cu rugari de a-i lasá se intre si ei la concertulu seu, dar' artistulu remase con-

stantu pre lãnga propunerea sa: de a nu liberá mai multu de o suta bilete.

Asia sosi si diu'a de 25 Decembre si concertulu se dete.

Dupa-ce Paganini a cantatu pe cunoscut'a si pretiós'a lui vióra Amati in aplausulu freneticu alu auditoriului seu, puse mán'a pe unu altu instrumentu, càrui'a nu i-se potea vedea cà erá fãcutu dintr'unu papucu de lemnu si scóse din acésta vióra construita de elu insusi cu tóta maiestri'a de care erá capabilu, cele mai admirabile tonuri.

Erá o fantasia libera, ceea ce cãntá elu; o fantasie care cu o putere farmecatóre lasá pe publicu se audia profund'a durere de despartire a dóue inimi ce se iubescu, apoi acelu doru consumatoriu in decursulu despartirei, mai tardiu sperant'a licurinda a revederei dorite si in fine strigatulu de bucurie a celoru ce s'au reaflatu.

Auditorii erau rapiti de puterea tonuriloru pe care Paganini le scótea din fostulu papucu de lemnu si aplausulu ce-lu primí artistulu, nu voiá se incete.

In diu'a urmatóre virtuosulu darui Nicettei acelu intrumentu construitu de elu dicèndu-i: „Aici ai capitalulu cu care vei fi in stare se eliberezi pe Iosifulu teu dela militia.“

Tiner'a copila facù nisce ochi mari si se uitá uimita si cu neincredere, cându la vióra cându la artistu, care se bucurá câteav'a momente de perplesitatea ei. Adaose apoi zimbindu:

„Da, da, Nicett'a, prin acésta vióra vei eliberá tu pe Iosifu alu teu!“

„Prin viór'a acést'a?“

„Ori mai bine dísu cu banii, pe care-i vei primí pentru ea!“

Si intr'adeveru! Inca in decursulu acelei dile tineri copile i se facura cele mai stralucite oferte pentru aceea vióra, pe care in urma o vendù pentru sum'a de siese mii franci.

Saltându de bucurie ea aduse banii in siurtiulu ei la Paganini.

Acest'a i díse apoi in tonu dulce: „Ei, vedi ne-ridinciósu — acum ai scapatu de griji. Pentru sum'a de cinci mii franci cumperi tu pentru mirele teu unu inlocutoriu, ér' cu restulu ve poteti arangea menagiulu vostru. Fiti fericiti si aduceti-ve câte-odata amintè si de acel'a, care in camer'a sa v'a scosu dintr'unu papucu de lemnu duru siese mii de franci. Câte-va septemani mai tardiu cei doi tineri casatoriti sarutáu mánile binefacétoriului loru, cu lacrimi de recunoscintia in ochi.

ÉR papuculu de lemnu devenitu celebru, trecù cu unu bogatu fiu alu Albionului la Angli'a, unde se mai afla si acum in colectiunea de raritati pretiósè a familiei Chester.

I. G. Baritiu.

Napoleonu I. scrisu de elu insusi.

(Din memoriile d-nei Remusat.)

„Am fostu crescutu in scól'a militara, unde am aretatu puține dispositiuni spirituali, cu esceptiune numai pentru sciintiele exacte. Toti se exprimau despre mine: „Este unu copilu bunu numai pentru geometria.“ Traiamu retrasu de camaradii mei. In apropiarea scólei mi-am alesu unu locu, unde me retrageamu, pentru de a visá dupa placulu inimei, pentru-cá eu am iubitu totu-deaun'a visarea. Daca camaradii voiau se-mi dispute acelu locu, 'lu aparamu din respoteri. Aveam dejá instinctulu, cá vointi'a mea va invinge pe a celorulalti si cá acea ce-mi placea, trebuie se fia alu meu. Nu eram nici-decum iubitu in scóla; trebuie timpu, pentru de a se face iubitu si chiar' si cându nu eram ocupatu aveam totu-deaun'a unu simtiu nedefinitu, cá eu nu am timpu de pierdutu.

Dupace amu intratu in serviciu, 'mi erá urítu in garnisóne; m'am apucatu se cetescu romane si acésta lectura desteptá unu viu interesu in mine. M'am incercatu a scrie si eu unele si acést'a ocupatiune produse unu ce vagu in fantasi'a mea; ea se amestecá cu cunosciintiele positive, ce mi le-am fostu cástigatu si adesea 'mi petreceamu intru a visá, pentru-cá apoi se mèsuru aiurarile mele pe compasulu ratiunei mele. Me aruncaiu cu ideile mele intr'o lume ideala si cautamu apoi se afiu cu tóta precisiunea, pàna la ce gradu diferiá ea de aceea in care me aflamu. Mie mi-a placutu totu-deaun'a analis'a si daca m'asiu inamora vre-odata seriosu, apoi asiu descompune amorulu meu bucata de bucata. Eu am studiatu istori'a mai puçinu decâtu cum am cucerit'o, cu alte cuvinte, cá eu voiamu se retínu si am retínutu din ea numai aceea ce 'mi potea dá cu o idea mai multu, desconsiderându ceece ce erá nefolositoriu, in-susindu-mi anume rezultate, care 'mi placeau.

Eu nu amu prea intielesu multu din revolutiune, dar' ea 'mi convenia. Egalitatea ce avea se me ridice, me seduse. Eram in 20 Iunie in Parisu; — am vèdiutu plebea in marsiu spre Tulierii. N'am iubitu nici-odata revoltele poporului; eram indignatu de portarea necioplita a acestoru miserabili. Eu aflámu imprudenti pe capii loru, carii i-i resculasera si-mi diceamu: „Beneficiile acestei revolutiuni nu le voru folosi ei.“ Dupace in sa mi s'a spusu, cá Ludovicu si-a pusu bonet'a rosia pe capu, am dedusu din acést'a, cá elu a incetatu de a guverná, pentru-cá in politica nu te ridici prin aceea ce umilesce.

In diu'a de 10 Augustu simtiamu, cá asiu fi aparatu pe regele déca m'ar fi chiamatu; me revoltamu asupr'a acelor'a, cari infiintiau republic'a prin poporu, si apoi vedeamu ómeni in civilu atacându barbati in uni-forma si acést'a me superá.

Mai târdiu am invetiatu profesiunea resboiului: m'am dusu la Toulon; incepura a 'mi cunósce numele. Dupa reintórcerea mea duceamu o viétia fara ocupatiune. Nu mai sciu ce inspiratiune secreta 'mi dicea, cá trebuie se incepu a 'mi intrebuintia tèmplu.

Intru-o séra me aflam in teatru; erá alu 12. Vendémiare. Audiamu vorbindu-se: „cá màne trebuie se se intèmple cev'a.“ Se spunea in audiulu meu, cá adunarea nationala se afla in permanentia; alergaiu intr'acolo si nu am aflatu decâtu disordine si pierdere de tèmplu. Dintr'odata se ridica in sala o voce, care díse: „Daca cinev'a cunósce locuinti'a generalului Bonaparte, este rugatu a se duce la elu si a'i spune, cá este asteptatu in comitetulu adunarei.“ Eu totu-deaun'a am iubitu intemplantile, care intervinu in anumite evenimente; m'am dusu in comitetu.

Acolo am aflatu mai multi deputati cu totulu des-concentrati, intre altii pe Cambacères. Ei se asteptau a fi atacati a dou'a dí si nu sciau ce decisiune se ia. 'Mi cerura consiliulu meu; cá respunsu le-am cerutu tunuri. Acést'a propunere i-i inspaimentá; nóptea intréga trecù fara a se luá vre-o decisiune. In diminéti'a urmátóre scirile erau fórté rele. Mi se incredintiá afacearea mie si incepura apoi se discute, daca aveau dreptulu a opune fortiei forti'a. „Asteptati d.-vóstra,“ le-am dísu, „cá poporulu se ve dea permissiunea a puscá asupr'a lui? Eu suntu compromisu prin aceea cá m'ati denumitu; este dar' justu se me lasati se lucru. Dupa aceste amu parasitu pe acesti advocati, cari se innecau in limbut'a loru de cuvinte seci. Puseiu trupele in marsiu si indreptaiu doue tunuri asupr'a Saint-Roch. Efectulu a fostu teribilu; in câte-va momente armat'a civila si conspiratiunea erau maturate.

Dar' eu versasemu sànge parisianu! acést'a este o sceleratetia. Efectulu trebuiá domolitu. Din ce in ce simtiamu cá eram chiamatu la cev'a. Am cerutu comand'a asupr'a armatei din Itali'a. In acésta armata erau tóte de prefacutu, ómenii cá si lucrurile. Numai juneti'a trebuie se aiba rãbdare, pentru-cá ea are unu viitoriu inaintea sa. Am plecatu la Itali'a cu soldati miserabili, in sa animati de zelulu pentru resboiu. In mijloculu trupei puseiu carale de provisiuni, dara góle, in se escortate, pe care eu le numiamu cass'a de resbelu a armatei. Am dispusu in ordinulu de dí, cá se inpartia incaltiaminte recrutiloru; nimenea nu voia se le pórté. Am promis soldatiloru mei, cá noroculu si glóri'a i-i astépta in dosulu Alpiloru: mi-am tienutu permissiunea si de atuncea armat'a mi-ar' urmá pàna la finea lumii.

Am facutu o campania frumósa si ajunseiu o personalitate pentru Europ'a. Pe de-o-parte prin ordinele mele de dí conservam sistemulu revolutionariu; éra de alta parte crutiámu pe emigranti si le permiteamu a prinde óresi-cari sperantie. Éste fórté usioru a insielá acésta partiá, pentru-cá punctulu ei de plecare nu este actualitatea, ci aceea ce ar' dorí ea cá se fia. Am primitu oferte stralucite pentru casulu, daca asiu imitá esemplulu datu de generalulu Monck. Chiar' pretendentulu mi-a scrisu in stilulu seu nedecisu si in florilatú. Pe pap'a l'am castigatu mai bine pentru mine prin aceea, cá am evitatu de a me duce la Rom'a, decâtu daca asiu fi datu focu capitalei sale.

In fine ajunsei a fi importantu si temutu si Directoriulu pre care 'lu nelinisteam, nu erá in stare se motivedie intr'aceea unu actu de acuzare. Mi s'a inputatu, cá eu am favorisatu pe 18 Fructidor; acést'a insemnéza totu-atát'a, cá si cându mi s'ar' imputa cá am ajutatu revolutiunei. Acést'a revolutiune trebuie esplotata si sangele folositu, pe care 'lu facea se se verse. Noi? noi se consimtimu a ne estradá neconditionatu principiloru din cas'a Bourbon, care ne-au preparatu nefericirea nóstra, dupa plecarea loru si in urm'a conniventiei ce o am fi observatu pentru reintórcerea loru se ne impunemu tacere. Noi se ne fi schimbatu stindardulu nostru pentru celu albu, care nu se sfiá a se amestecá cu cele ale inamicului; si eu in fine se me fi multiumitu cu câte-va milióné si cu nu sciu care ducatu! Rolulu unui Monck nu este greu, elu m'ar' fi costatu mai puçina ostenéla, decâtu campani'a din Egiptu si chiaru mai puçina decâtu alu 18 Brumaire; insa esista vre-o experientia pentru acei principi, cari n'au vediutu nici-odata unu câmpu de bataia? La ce scopu au dusu pre englesi reintórcerea lui Carolu II, decâtu cá se detroneze de nou pe Iacobu. Este siguru, cá eu, daca ar' fi fostu de lipsa, asiu fi sciutu se detronezu pentru a dóu'a óra pe Bourboni, si celu mai bunu consiliu ce li s'ar' fi potutu dá, ar' fi fostu de a me delaturá.

La reintórcerea mea in Franci'a, am aflatu parerile mai efemeiate cá ori-cându. In Parisu, si Parisulu este Franci'a — nu se pricepu a avé interesu pentru obiecte, daca 'lu au pentru persóne. Indatinarile unei vechi monarhii v'au dedatu, a personificá totu. Acest'a este unu reu modu de a trai pentru unu poporu, care ar' dorí cu seriositate libertatea; insa voi nu ve pricepeti a luá cev'a seriosu, afara póte de egalitate. Si chiar' la acést'a ar' renuntia cu placere, daca fiesce-care s'ar' poté maguli a fi celu dintâiu. A fi intru atát'a egali, pe càtu timpu toti voru fi de-asupr'a, acest'a este secretulu vanitatiei vóstre; trebuie deci a li se dá la toti sperantia de a se inaltia. Marea perplesitate pentru Directoriu erá, cá nimenea nu se mai interesá de elu si cá incepusera a se interesá prea multu pentru mine. Nu sciu ce mi s'ar' fi intemplat, daca n'asiu fi avutu fericit'a idea a me duce la Egiptu. Cându m'am inbarcatu nu sciamu, daca nu dicu Franciei unu eternu adio; nu me indoiamu insa, cá ea me va rechiemá.

Seducerea unei cuceriri in Orientu 'mi instrainá ide'a despre Europ'a mai multu, decâtu o credeamu. Fantasi'a mea se mai amestecá si de asta-data in pracs'a mea. Dar' mi se pare cá ea a muritu in Saint-Jean d'Acre. Ori-cum va fi, nu i-i voiú mai cede.

In Egiptu me aflamu liberatu de ferulu unei civilizatiuni innabusitóre; visamu despre totu feliulu de lucruri si vedeamu si mijlócele de a potea realisá totu ce visasemu. Creamu o religiune, me vedeamu pe drumulu spre Asi'a, calarindu pe unu elefantu, cu turbanulu pe capu si in mán'a mea unu nou coranu, pe care 'lu compusesemu dupa gustulu meu. In intreprinderile mele eu inpreunasemu experientiele din dóue lumi,

resfoindu spre folosulu meu terenulu intregi istorie, am atacatu puterea englesa in Indii si prin acésta cuereré am reinnoitu relatiunile mele cu vechi'a Europa. Acestu timpu pe care l'am petrecutu in Egiptu, a fostu timpulu celu mai frumosu din viéti'a mea, pentru-cá elu a fostu celu mai idealu. Dar' sórtea decise alt'cum. Am primitu scrisori din Franci'a: m'am convinsu cá nu mai erá de pierdutu nici unu momentu. Reintraiu éra-si in pozitivilu starei sociale si m'am dusu éra-si la Parisu, la Parisu, unde cele mai inalte interese ale tiei se discuta in intre-actulu unei opere.

Directoriulu scársniá din caus'a reintórcerei mele; me observamu fórté riguros; este o epoca a vietiei mele, in care am fostu mai abilu cá ori-cându. Am vediutu pe abatele Sieyés si i-am promisú esecutarea constitutiunei sale bogate in cuvinte; primiamu pe capii Iacobiniloru; nu refusamu a dá consilii la ori-cine, dar' nu dámu, altele, decâtu in interesulu planuriloru mele. Me ascundeamu dinaintea poporului, pentru-cá sciamu, cá daca si cându va sosi momentulu, atunci de curiositate cá se me védia se va imbuldí in glóte in urm'a mea. Toti se prinsera in cursele mele si cându am ajunsu capu alu statului, nu esistá nici o partida in Franci'a; care se nu-si fi basatu vre-o sperantia óre-care pe sucesulu meu.

I. G. Baritiu.

PARTEA OFICIALA.

Procesu-verbale

alu comitetului asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luatú in siedinti'a dela
22 Septembrie 1884 st. n.

Presidentu: Iacobu Bolog'a, vice-presiedinte. Membrii presenti: D. baronu Ursu, P. Dunc'a, I. Popescu, V. Romanu, P. Cosm'a, I. V. Rusu, I. St. Siulutiu, B. P. Harsianu, Dr. Il. Puscariu, E. Macelariu, C. Stezariu, G. Baritiu,

Secretariu: Dr. D. P. Barcianu.

123. Presidiulu aduce la cunoscintia, cá in urm'a licitatiunei publicate cu terminulu pana la 25 Septembrie, pentru dare in intreprindere a ridicarei edificiului pentru scól'a de fete, studiindu unii si altii doritori de intreprindere planulu si preliminarulu de spese, l'au facutu atentu la unele scádéri ale planului si neesactitati in preliminaru. Aceste defecte ar' fi de natura parte-technica, parte financiara, astfeliu cá esecutandu-se zidirea dupa acelu planu, nu numai cá nu ar' corespunde tuturoru conditiuniloru ce trebuie s' se puna unu edificiu scolaru, ci ar' recere si spese multu mai mari decâtu se afla in preliminaru.

Afara de aceste s'au recomandatú totu din acele parti a asiediá edificiulu din cestiuone mai in spre curte, astfeliu cá s' se póta formá dóue curti spatióse, si se remana in curtea a dóu'a in spre parculu Soldisch, inca destulu locu pentru o eventuala alta zidire in unu timpu viitoru.

Comitetulu in decursulu deliberariloru sale asupr'a celoru comunicate, avèndu ocasiune de a audí asupr'a planului si preliminariului si parerile architectului Maetz, care a zditu si scól'a de statu din Sibiiu, din cari resulta, cà edificiulu s'ar' potea esegutá cu mai favorabile conditiuni pentru asociatiune:

— Decide a sistá primirea mai departe a oferteloru, ce ar' incurge in urm'a licitatiei publicate cu terminulu pàna la 25 Septembre a. c., precum si pertractarea loru. Totodata insarcinèza pe dlu architectu Maetz, a presentá comitetului càtu mai curèndu o schitia de planu, dupa cum dinsulu crede cà ar fi mai avantajiosu a se asiediá si esegutá edificiulu scolariu.

124. Dlu E. Macellariu membru al comitetului si delegatu pentru vinderea in licitatie a siopróneloru si arboriloru de pe terenulu zidirei scólei de fete, raportèdia, cà licitati'a s'a tñnutu la terminulu ficsatu de comitetu, adeca la 22 Septembre, redicàndu cà pretiu alu siopróneloru si arboriloru sum'a de 254 fl. 80 cr., dupa cum se pòte vedé din protocolulu de licitatie alaturatu.

Totodata comunica, cà façia de cumperatori a reservatu dreptulu de aprobare alu comitetului asociatiunei.

— Comitetulu, in legatura cu conclusulu de sub Nr. prot. precedentu, dupa care edificiulu ar' fi a se asiediá eventualu la altu locu, încàtu arborii se pòta remanea unde suntu, anulèdia licitatiunea, insarcinandu pre delegatu a inapoiá sumele de cumparare.

125. Secretariulu alu II-lea presenta dóue conturi dela administrati'a diariului „Tribuna“ din locu à 5 fl. 10 cr. si à 4 fl. 50 cr., 2 conturi dela administrati'a diariului „Hermannstädter Zeitung“ din locu à 3 fl. 90 cr. si 3 fl. 60 cr.: si contu dela „Kronstädter Zeitung“ à 3 fl. 71 cr. pentru publicatiunile, de licitatie, ale comitetului asociatiunei.

Se avisèdia la cassa spre platire conturile amintite in suma de 21 fl. 18 cr. s. a.

Sibiiu d. u. s.

Iacobu Bolog'a m. p., **Dr. D. P. Barcianu** m. p.,
v.-presidentu. secretariu alu II-lea.

Autenticarea acestui procesu verbale se concrede dloru: C. Stezariu, Popescu si Dr. Puscariu.

S'a autenticatu in 22 Sept. 1884.

C. Stezariu m. p. Dr. Puscariu m. p. P. Popescu m. p.,

Nr. 322. 1884.

Procesu verbale

alu comitetului asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luatu in siedinti'a dela 6 Octomvrie n. 1884.

Presiedinte: Iacob Bolog'a, vice-presiedinte. Membrii presenti: D. baronu Ursu, E. Macelariu, I. Popescu, I. V. Russu, B. P. Harsianu, P. Cosm'a, C. Stezariu, Dr. II. Puscariu, V. Romanu.

126. Se presentá schiti'a de planu pentru zidirea scólei de fete, fàcuta de architectulu Maetz in conformitate cu conclusulu comitetului din siedinti'a trecuta.

Dupa acèsta schitia edificiulu scolaru ar' fi a se asiedia dincoçe de canalulu ce trece prin curtea casei asociatiunei, avèndu

intrarea principala din spre curte si o alta intrare din partea din-spre parculu Soldisch. Pe de alta parte ar' resulta o proportie mai favorabila intre spatiulu folositu si celu ocupatu prin zidire, inse spesele zidirei s'ar' urca la vre-o 66,000 fl. v. a.

Comitetulu, examinàndu schiti'a de planu cu ajutoriulu de experti in materie de zidire, constatàndu cà ar' corespunde mai bine scopuriloru decàtu planulu presentatu comitetului mai 'nainte,

— decide: Avèndu in vedere, cà comitetului s'a pusu la dispusetiune din partea adunarei generale a asociatiunei pentru scopulu zidirei scólei de fete numaj sum'a de 56,000 fl., nu pòte admite executarea zidirei cu pretiulu de 66,000 fl., 'si reserva inse dreptulu a studia mai de apròpe schiti'a dlui Maetz cu scopu de a afla, cum ea s'ar' putea reduce la proportiuni mai scadiute si la pretiu mai scadiutu, fàra inse a altera scopulu cà zidire scolara.

Sibiiu d. u. s.

Iacobu Bolog'a m. p., **Dr. D. P. Barcianu** m. p.,
v.-presiedinte. secretariu.

Autenticarea acestui procesu verbale se concrede dloru: Macelariu, Popescu, Stezariu.

S'a autenticatu in 22 Oct. 1884.

Stezariu m. p. E. Macelariu m. p. I. Popescu.

Nr. 323. 1884.

Procesu verbale

alu comitetului asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu luatu in siedinti'a dela 8 Octobre n. 1884.

Presiedinte: Iacob Bolog'a. Presenti: P. Cosm'a, V. Romanu, C. Stezariu, Dr. I. Puscariu, I. Popescu. Secretariu: Dr. D. P. Barcianu.

127. Cu relatiune la conclusulu siedintiei trecute, se continua discussiunea asupr'a proiectului architectului Maetz, si se constata cà reduceri esentiale, care se contribue la scaderea pretiului, nu se potu face.

Sa presenta inse nòu'a schitia de planu, presentata de dlu A. Mazzuchi, din Blasiu, care contine o mai favorabila distribuie a localitatiloru, si s'ar' potea esegutá cu pretiu mai moderatu, are inse defecte in ce privesce asiediarea trepteloru si luminarea loru si a galeriiloru. Pertractàndu si asupr'a acestui proiectu de planu;

— Comitetulu amàna decisiunea definitiva asupr'a lui, pàna la o mai de apròpe informatiune asupr'a acestui proiectu de planu.

Sibiiu d. u. s.

Iacobu Bolog'a m. p. **Dr. D. P. Barcianu** m. p.,
v-pres. notariu.

Autenticarea acestui procesu verbale se increde dloru: Stezariu, Puscariu, Popescu.

S'a autenticatu in 22 Octobre 1884.

C. Stezariu m. p. Dr. Puscariu m. p. I. Popescu m. p.

Procesu verbalu.

alu comitetului asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luatu in siedinti'a dela 9 Octobře st. n. 1884.

Presiedinte: Iacobu Bolog'a, v.-presiedinte. Membri presenti: D. baronu Ursu, E. Macelariu, I. Popescu, C. Stezariu, I. V. Russu, V. Romanu, Dr. II. Puscariu, Secretariu: Dr. D. P. Barcianu.

128. Se continua deliberarea asupr'a proiectului de planu alu dlui A. Mazzuchi, in comparare cu proiectele prezentate mai 'nainte.

Din aceste deliberatiuni resulta, că ar' fi oportunu a se abstrage dela tóte planurile prezentate pãna acum si a se face dispositiuni pentru elaborarea unui nou planu, in care sè se ia in privire si locul de dincolo de canalu, asia că in parte se póta fi ocupatu prin zidire, ér' in alta parte se remana atãt'a din elu liberu, cãtu sè se póta folosi pentru jocuri in liberu var'a.

Pentru a inlesni concurentiloru elaborarea, ér' comitetului alegerea planului celui mai potrivit, se constata necesitatea de a se ficsa in detaliu ceea ce comitetulu pretinde dela zidirea scolara, si distribuirea incaperiloru, apoi cu privire la executare si la pretiulu zidirei; si in fine cu privire la modalitatea prezentarii concurselor si a executarii zidirei. Deci comitetulu decide:

— a escrie de nou concursu, cu terminulu pãna la 30 Noembre a. c. pentru prezentarea unui planu de zidire si ofertu pentru luarea in intreprindere a executarii zidirei proiectate, insa asia, cá sum'a ceruta pentru executare se nu tréca preste maximulu de 56,000 fl. v. a. si proiectantulu se fia deobligatu a 'si executá zidirea pentru sum'a oferita pausiala.

Totodata se stabilece in detaliu conformu textului alaturatu, numerulu, marimea, si distribuirea incaperiloru menite pentru instructiune si pentru internatu, precum si cele de observatu cu privire la igiena, luminatu, incalditu, si la constructiune, avèndu a servi concurentiloru cá indreptariu la compunerea planului si a ofertului.

Sibiiu d. u. s.

Iacobu Bologa m. p., Dr. D. P. Barcianu m. p.,
vice-presidentu. secretariu.

Autenticarea acestui procesu verbalu se concrede Dloru: Macelariu, Popescu, Stezariu.

S'a autenticatu in 22 Octobře 1884.

E. Macelariu m. p. I. Popescu m. p. C. Stezariu m. p.

Procesu verbale

alu comitetului asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu luatu in siedinti'a dela 10 Octobře st. n. 1884.

Presiedente: Iacob Bolog'a, vice-presiedinte. Presenti: E. Macelariu, I. Popescu, V. Romanu, Dr. II. Puscariu, P. Cosm'a, I. V. Russu, C. Stezariu. Secretariu: Dr. D. P. Barcianu.

129. In continuarea celoru stabilite in siedinti'a premergatóre

— comitetulu ficsédia in detaliu in teestulu alaturatu conditionile pentru prezentarea planuriloru si ofertelor, pentru modalitatea de supraveghiarea executarii planului, de plătire a ratelor dupa lucrulu seversitu si de asigurare a implinirii conditioniloru puse de comitetu.

Sibiiu d. u. s.

Iacobu Bolog'a m. p. Dr. D. P. Barcianu m. p.
V.-presiedinte. notariu.

Autenticarea acestui procesu verbale se concrede dloru: Macelariu, Popescu, Dr. Puscariu.

S'a autenticatu, in 22 Octobře 1884.

E. Macellariu m. p. I. Popescu m. p. Dr. II. Puscariu m. p.

Bibliografia.

I.

Istori'a lui Rösler, studii asupr'a staruintiei Romaniloru in Daci'a Traiana; de A. D. Xenopolu profesoru de istori'a romaniloru la universitatea din Iasi, pag. 299. Pretiu 8 lei noi sau 3 fl. 50 cr. v. a. Iasi tipografi'a nationala strad'a V. Alexandri. În Sibiiu la W. Krafft. Lectiunile de adeveru istoricu care se dau in acestu opu adversariloru mituiti si nemituiti despre vechimea Daco-romaniloru, ar' trebui se le cunósca toti romanii cãti sciu carte.

De acelasi autoru: De societatum publicanorum historia ac natura judiciali, Dissertatio inauguralis. Berolini 1870, Schade.

Cuventare festiva, rostita la serbarea nationala pe mormentulu lui Stefanu celu mare in 15/27 Augustu 1871; Iasi tipografi'a Junimei.

Cronologi'a rationata a istoriei universale prelu-crata cu privire la bacalaureatu. — Iasi 1878. Goldner.

Resbóiele dintre Rusi si Turci si inriurirea loru asupr'a tieriloru romane, 2 vol. — Iasi 1880. Goldner.

Istori'a universalá partea I. Istori'a antica pentru gimnasii si licee. — Iasi 1881. Daniilu.

Studii economice — Craiov'a 1882 Samite'a.

Istori'a Romaniloru pentru clasele primarie, — Ed. V-a Bucuresci 1883. Socecu.

Programulu cursului de istori'a Romaniloru tinuta la universitatea din Iasi anulu I. 1883—1884.

II.

Ludovicu alu XIV. si Constantinu Brãncovénu studiu asupr'a politicei francese in Europ'a resariténa, 1534—1688—1715) de Ionnescu-Gionu; Motto:.... cá istori'a pre cei intielepti, cu cunoscenti'a vremiloru celoru pri-mejdíose trecute, la cele ce-su de façia mai treji, ti face. Nicolau Costinu.

Adressons-nous aux siécles antérieurs; épelons, interprétons ces prophéties du passé; peut-être y distinguerons-nous

un rayon matinal de l'avenir. Michelet. Bucuresci, tipografi'a academiei (Laboratorii Romani) strad'a academiei 26. 1884. pag. 444.

In curéndu voru aparea de acela-si autoru, dupa documentele colectiuniloru Academiei romane si dupa scrierile secolului XVIII de la bibliotec'a nationala din Paris, si urmatoarele studie:

10) Nicolae Mavrocordatu si critic'a literara a secolului XVIII.

20) Constantinu Mavrocordatu si abatele Guyot-Desfontaines.

30) Cronicariulu Niculcea si ambas. Des Alleurs.

40) D. de Bonneval si principatele dunarene.

50) D. de Valcroissant si tronulu Tierei Romanesci.

60) Ienachitia Vacarescu si ambasadorulu de Breteuil. Pretiulu 7 lei.

III.

Predice populari, pre dominece si serbatori, ocazionali si pentru morti; de Gavrilu Popu, Protopopulu gr. cath. alu Clusului, si prof. em. de s. teologia. Tomulu alu II-lea. Pre dominece, dela dominec'a a 21-a dupa ros. — dominec'a sf. pasci. Cursulu I. pretiulu 1 fl. Clusiu 1884 pag. 185.

Istori'a revelatiunei divine. Tom. I. II. 4 fl. 50 cr. se vinde si in brosiure singuratice a 50 cr.

Predice populari pre dominece si serbatori, ocazionali si pentru morti. Tom. I. 1 fl.

Compendiu de Geografi'a Universala, prelu-cratu in usulu scóleloru medie a preparandieloru. Cu 18 figuri originali intercalate in textu. De Teodor Ceontea profesorulu preparandialu. Edit. a dóu'a. Arad, 1884. Tipografi'a romana a diecesei Aradului pag. 153. Pretiulu unui exemplaru brosiuratu 1 fl. 50 cr. v. a.; sau 3.75 lei noi. Dela 10 esemplare unulu se dá rabatu.

Dela acelasi auctoru au aparutu:

1. Creatiunea si desvoltarea spirituala primitiva a omenimei.

2. Aritmetica generala si speciala.

V.

Legendariu romanescu pentru a V si a VI-a clase gimnasiale intocmitu dupa planulu ministeriale de Alesiu Vicu prof. gimn. Blasiu. 1884. Tipografi'a seminariului gr. cath. pag. 330. pretiulu: brosiuratu 1 fl. 30 cr. v. a.

VI.

Icón'a sufletului, Carticica de Rogatiuni si cantari bisericeesci. Elucrata din ss. Carti canonice pentru folosulu poporului romanu prin Vasiliu Patcasiu, preotu gr. cat. in Ér-Hatvan. Careiu-Mare, in tipografi'a lui Carolu Róth 1884 pag. 140.

VII.

Exercitii practice pentru invetiarea limbei magiare. In usulu scóleloru poporali de Negrutu-Ungureanu. Cu aprobarea Prea Veneratului Ordinariatu metropolitanu. Blasiu, 1884 Tipografi'a semin. gr. cath. pag. 112. Pretiulu 35 cr.

VIII.

Antai'a Carte de Aritmetica pentru scólele poporale romane. Anulu 1 si alu 2-lea de scóla (Numerii dela 1—100) de V. Gr. Borgovanu. Cu aprobarea Pré Ven. Ordinariatu diecesanu. Propriatatea tipografiei diecesane. Gherl'a, cu literile tipografiei diecesane 1884. pag. 75.

Noulu Calindariu de casa pe anulu comunu 1885. Anulu alu V. pretiulu 30 cr. v. a. in Romani'a 75 bani. Brasiovu tipografi'a Alexi 1884 pag. 78.

IX.

Beiu, Voda, Domnu, romanu istoricu de Teocharu Alexi. Pretiulu 1 leu, sau 40.

Romanulu Beiu, Voda, Domnu de Teocharu Alexi trebuie se faca epoca in literatur'a romanésca. In adeveru nu posedemu pâna acum nici unu romanu originalu, cuprindendu aprópe 1500 de pagini, din care, — putemu afirmá cu deplina convictiune — nici un'a nu va fi lipsita de interesu pentru orice cetitoriu, fia romanu fia streinu.

O variatiune bogata, precum nu ofera nici unulu din romanele traduse, apoi interesulu ce ni se excita pentru faptele istorice, preface lectur'a acestui romanu in o adeverata placere, in unu bogatu isvoru nu numai de distractiune, ci si de instructiune.

Textulu romanului este insocitu de ilustratiuni, care si aceste sunt originale, compuse de unu artistu anume pentru acést'a scriere. Ea cuprinde istori'a Romaniei, incepéndu cu fanariotulu Caragea, trecéndu la revolutiunea eteriei grecesci si a lui Tudoru Vladimirescu, a carui viétia, fapte si mórte tragica suntu cu de amenuntulu descrise, atinge revolutiunea dela 1848, tractédia pe largu domni'a lui Cuz'a, dându unu tablou amenuntitu despre acea epoca si inchiaie cu alegerea lui Carolu de Hohenzollern.

Firulu pe care se insira aceste tablouri istorice, se compune din unu sujetu sensationalu in tóta puterea cuvéntului. — Unu tata, pierdiendu zestrea ficei sale, intr'o scena, unde acést'a o reclama dela elu, 'si ese din fire si o lovesce de mórte. Pentru de a scapá de pedéps'a legii, o táresce in gradina, unde fi taie capulu, ingropându-lu, pentru a face se crédia lumea, cá cadavrulu fára capu, este alu altei persóne. Cu tóte astea se vede silitu a marturisi faptulu si este condamnatu la munca silnica. Dupa vre-o câti-va ani se descopere cá..... dar cine voiesce a sci ce se descopere, citésca romanulu, unde va gasi cu ce se-si atítie si cu ce se-si astém-pere curiositateá.

Brasiovu. Tipografi'a Alexi.

(Va urmá)